

פ ר ט י - כ ל
ישיבה ה/שכח של הממשלה
כ"ה בתשרי תשכ"ח - 29.10.67

נכחו השרים:

ל. אשכול - יו"ר
י. אלון
ז. ארן
מ. בגין
מ. בנטוב
י. בורג
ח. גבתי
י. גלילי
מ. דיין
ז. ורהפטיג
י. ישעיהו
מ. כרמל
י. ספיר
פ. ספיר
מ. קול
ח. מ. שפירא
י. ש. שפירא
ז. שרף
א. ששון

נעדרו השרים:
א. אבן (בחול)
י. ברזילי (חולה)

י. עוזאי - מזכירת הממשלה
י. הרצוג - המנהל הכללי של משרד ראש הממשלה
ד. הורוביץ - נגיד בנק ישראל
י. ארנון - משרד האוצר
ד. בן דרור - משרד האוצר
ש. גפני - משרד האוצר (בסעיף 21)
מ. זגני - משרד האוצר
מ. זנדברג - משרד האוצר

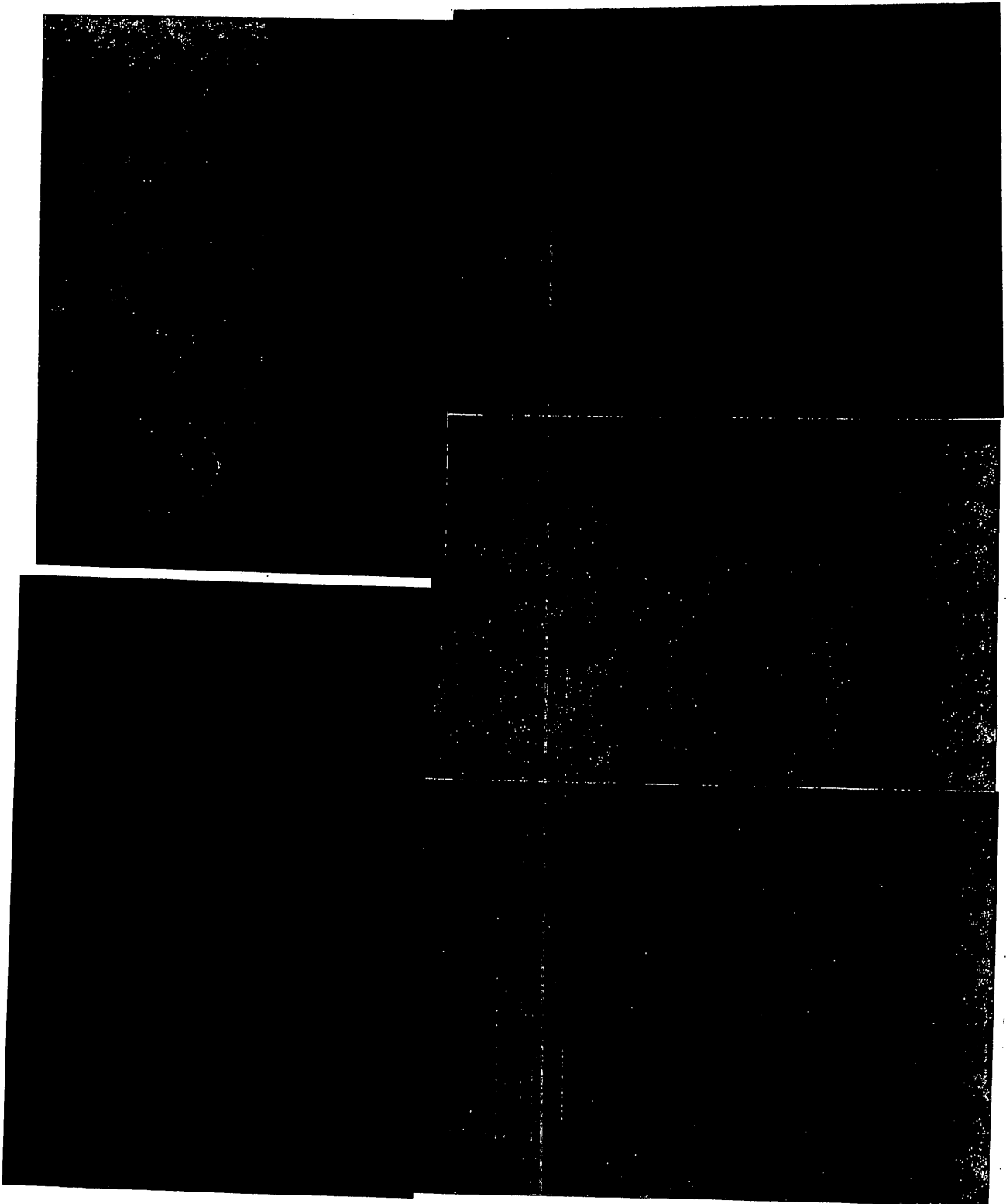
סדר היום:

20. סקירות
21. המדיניות הכלכלית והצעת התקציב לשנת 1968/69
22. עונש מוות
23. מכירת נשק

20. ס ק י ר ו ת

ראש הממשלה ל. אשכול:

אני פותח את הישיבה.

חסוי

עמוד: 3-17

חסוי

21. המדיניות הכלכלית והצעת התקציב לשנת 1968/69

שר האוצר פ. ספיר :

אני רוצה לפתוח קודם כל בבקשה למשרדים שעוד לא התחילו במשא-ומתן, שיתחילו בטיפול נמרץ בעניין עם המומחים, כדי שנדע במה מדובר. על ידי זה שאינם נכנסים למשא-ומתן הסכום לא יגדל, לא אני קובע את הסכום, אלא השולחן הזה הוא שיקבע.

דבר שני, התקציב כפי שהוגש חסרים בו כמה סכומים שאנחנו חושבים שהזמן ידרוש אותם, וזה מסתכם אולי ב-10 מליון ל"י. אינני רוצה לתת הערכות כספיות, אבל ישנה רשימה של כמה דברים שעוד לא הכנסנו אותם.

ארבעה-חמישה סעיפים שמופיעים בצד ההכנסות צריך יהיה קצת לעמול עליהם כדי לקבל את ההכנסה המשוערת. הכנסנו כאן תקציב חירום חדש מעם ישראל בסך 170 מליון דולר. זהו סכום עצום שצריך כל יום לעמול עליו כדי שאפשר יהיה להשיג אותו. 500 מליון ל"י זהו סכום שייתכן ויידרש הכנסת שינויים במבנה של קרן היסוד, וגם מצדנו יידרש שינוי.

אנחנו תובעים כאן תוספת בגביית מסים. זה שלוש שנים שאנחנו רושמים בתקציב סכומים, שאנחנו אומרים שלא יהיו, אם כי השנה יש תקוה שאולי נקבל את זה.

הכנסנו בתקציב אמיסיות מהציבור בסך 550 מליון ל"י נשכילנו זה 650 מליון ל"י, כי יש מספר אמיסיות שאנחנו מאשרים לעיריות ולמועצות המקומיות. אליבא דכל המומחים, ובכלל זה גם נגיד הבנק, הורוביץ, יש ספק אם נקבל סכום גדול כזה. מחקנו באמיסיות האלו את השם של בנק ישראל. כי אינני רוצה לריב על ענין השם, עוד נתווכח בענין זה. זה לא משנה את העובדה שבתקציב מופיע סכום של 120 מליון דולר, 360 מליון ל"י, שאינני יודע מי יתן אותם, ודאגתי שנגיד הבנק ידבר על כך עוד הפעם אם ראש הממשלה. הורוביץ ביקש שלא נכניס בהכנסה סכום של 50 מליון ל"י מבנק ישראל, כי אם רק 35 מליון ל"י, כי ההפסדים של הבנקים הם יותר ממה שמישהו שיער.

וכל זה על רקע של גרעון מצטבר שעוד ילך ויגדל עד ה-1 באפריל 1968. הגעתי להסדר עם שר הבטחון, ואני עוד אעביר לו את זה בכתב, אבל אני יודע שיש כמה דברים שהם בבחינה דחייה ולא ביטול כי 250 מליון ל"י לתחמושת, איש לא יגיד לי שהם יחכו שלוש שנים לתשלום אחרי שיתנו זאת.

ועוד נקודה חשובה, בהסדר שלנו נכללו 50 אווירונים מצרפת ו-48 אווירונים מארצות הברית, ובסך הכל מופיע סכום של 100 מליון דולר בשביל 50 אווירונים. אני שומע שמדובר על 50 אווירונים, ואני שמעתי, אמנם לא מפי שר הבטחון וגם לא מפי רב אלוף צור, כאילו יש דיבורים אחרים. גם את ה-50 האלה אינני יודע אם אפשר לקבל בעד 100 מליון דולר.

אחרי כל זה חסר לנו סכום של 200 מליון ל"י לאיזון התקציב. אנחנו מנהלים משא-ומתן עם המשרדים, אבל ליד השולחן הזה צריכים לדעת את הדברים. נגיד-הבנק הורוביץ הציע שנוציא לפחות 200 מליון דולר מתקציב הפיתוח. אם היה מציע סכום יותר גדול, ייתכן שהייתי מתווכח איתו, אבל אני יודע

שגם על המספרים האלה שמופיעים בתקציב הפיתוח אין הסכמה של המשרדים.

אני מבין שהחברים ביקשו לקרוא את סקירתי בכתב ורצו להתייחס לדברים. עלינו לסכם היום כדי לעמוד בלוח הזמנים לגבי הבאת התקציב לכנסת.

השר י. ספיר:

מבלי להיכנס לפרטים, ביקשתי לקבל את הדברים, כי רציתי לבדוק את המספרים, ואחרי הבדיקה באתי לידי מסקנה שהמצב הרבה יותר חמור מכפי שנראה מתוך הצגת המספרים. אני מבין שהתקציב כולל 120 מיליון דולר שגם שר האוצר אומר עכשיו שאינו יודע מניין יבואו. (השר פ. ספיר: אמרתי מהם הסכומים הפרובלמטיים). - כיוון שגם הסכום הזה הוא פרובלמטי, הרי לדעתי התקציב מבחינת איזון המספרים, יש בו גרעון שמגיע למליארד לירות. וכאן מדובר על הגרעון של התקציב ל-1968/69 בלבד, בלי הגרעון המצטבר.

האומדן של ההכנסות ממסים הוא קצת יותר אופטימי מכפי שניתן לצפות לו לפי התחזיות של ההתפתחות הכלכליות. יש הבדל בין הערכת הממונה על ההכנסות ובין הערכת שר האוצר בסך של 200 מיליון ל"י. אם התקציב שמונח לפנינו יש בו גרעון מספרי של 200 מיליון ל"י, צריך להניח שזה יכול להיות 400 מיליון ל"י לדעת העוסקים בדבר. (השר פ. ספיר: אתה לוקח אותו סכום פעמיים). - אני אומר שהאומדן של ההכנסות ממסים הוא יותר אופטימי, ואני נוטה לדעה הפסימית של אלה שמעריכים שהגרעון יהיה 200 מיליון ל"י. אינם מקבלים את התוספת ששר האוצר רואה אותה כאפשרית.

נוסף לזה ההשוואה של ההכנסות בפועל בשנת 1966/67 ו-1967/68, אינה מאפשרת לקבל את האומדן של אנשי האוצר. לדעתי יש סכנה שגם אנשי האוצר יגיעו למסקנה שאפשר לקבל הרבה פחות, ויהיה גרעון לא רק של 200 מיליון ל"י. וזה לפי הקריטריונים שלפיהם בודקים תמיד את התקציבים.

השאלה היא, האם ההתאוששות הכלכלית שיכולה להיות

במשך השנה הקרובה, החל מינואר 1968, וזה יכול שלוש חודשים מתקציב 1967/68 פלוס שנת תקציב 1968/69, יש בה כדי לתת סיכוי שההכנסה ממסים תגדל, מאחר שזו הוצאה ישירה של הגברת הפעילות הכלכלית, או כתוצאה מצריכה מוגברת יותר, כדי להגדיל את ההכנסה מהמסים הישירים. דבר זה נובע מתעסוקה יותר אינטנסיבית והכנסה גדולה יותר מעצמאים וחברות. לעת עתה, לפי הנתונים שאני יכולתי לגבש אותם, אינני רואה דבר זה. אם אני מוסיף לזה את הסכום שהוא פרובלמטי, גם אם יקבלו 120 מליון דולר וימרו אותם בלירות, התקציב הוא גרעוני, אבל מבחינה מספרית זה מתאזן.

עלינו לראות את התמונה בכללותה. אני חייב לומר

כי אני חושש שזה התקציב הקשה ביותר מהתקציבים שעסקנו בהם מיום הקמת המדינה מבחינת האיזון. וזה לא כולל את ההוצאות הנוספות, שכפי ששמענו היום מפי שר האוצר עוד תבואנה. פירושו של דבר, שאנחנו חייבים לראות דבר זה כפי שהוא, כלומר שיהיה תקציב גרעוני של 900 מיליון ל"י, ואנחנו בכל זאת למרות הכל הולכים לבצע תקציב עם גרעון כזה.

ראש הממשלה ל. אשכול:

אנחנו לא נתחיל כאן מחדש את הוויכוח על התקציב,

אני מבקש לקצר.

השר י. ספיר:

אני מוכן לקצר מתוך הנחה שהדברים לפרטיהם

יבואו לוועדת השרים לענייני כלכלה.

אם אני מביא בחשבון את המספרים האלה בתקציב, נוסף לעובדה שגם בשנת 1967/68 וגם בשנת 1966/67 היה תקציב גרעוני, הרי הגרעון מגיע לסכומים הרבה יותר גדולים. לפי הערכתי אפשר לראות גרעון של 500 מליון ל"י בתקציב 1966/67 ו-600 מליון ל"י בתקציב 1967/68, זה למעלה ממליארד ל"י. אלה סכומים שהם מעבר לתחום האפשרות.

במציאות הכלכלית הנוכחית והמצופה אין אפשרות לאזן את התקציב על ידי הגדלת ההכנסות. בשטח מסויים אני מוכן להציע הקטנה מסויימת מתוך מטרה להגדיל את הצריכה, כדי לפתח את הפעילות הכלכלית. אני מוכן להציע שבהכנסות משכר ער 500-600 ל"י לחודש יקטינו את המסים בנוסף למילוה הקליטה, כי פה הכל ילך לצריכה, וזה בניגוד להגיון הכלכלי בכל השנים. המצב הכלכלי מחייב אותנו להגדיל את הצריכה הכלכלית. עלינו ליצור אוירה של צריכה מוגברת, אחרת הפעילות הכלכלית לא תגבר, וזה מזיק גם לעצם העניין של תעסוקה וריווחיות וגם לעניין הכנסות של תקציב. זה סכום לא גדול, ויכול להסתכם בכמה עשרות מליוני לירות, אבל יהיה בזה משום עידוד לצריכה.

דבר אחד ברור, תקציב ההוצאה כפי שהוא מוצע, אי אפשר יהיה לבצע אותו בשנה זו, אלא אם נחליט שאנחנו מוכנים לתקציב של גרעון גדול. המסקנה שלי היא שיהיה צורך להקטין את תקציב הפיתוח לשנה זו. אינני יודע מה אפשר לעשות בתקציב הרגיל. לפני חודשיים אשרנו תקציב פיתוח של 470 מליון ל"י, שבחלקו לא יוצא ב-1967/68, אלא ב-1968/69, והוא ממלא פונקציה שאפשר לראות אותו כאילו לא היינו מאשרים תקציב נוסף, והיינו כוללים זאת בתקציב 1968/69. לי ברור שהשנה מן ההכרח יהיה להקטין את תקציב הפיתוח. אם יתברר שההערכות שלנו על התאוששות כלכלית הן מוטעות, יש חוסר עבודה ויש כל מיני קשיים אחרים בפעילות הכלכלית, אפשר יהיה להגיש תקציב נוסף בין אם הוא יהיה גרעוני ובין אם נחפש לו כיסוי אחר. לעת עתה, להגיש את התקציב הזה כמו שהוא אינני רואה זאת כמתקבל על הדעת.

ראש הממשלה ל. אשכול:

שר האוצר אומר שלתקציב כמו שהוא הביא אותו, אם לא יימצאו מקורות, חסרים לו 600 מליון ל"י, לאחר שהוא חושב שהוא מתח את סעיף ההכנסות עד תומו. אתה אומר שזה לא 600 מליון ל"י, אלא שזה עלול להגיע למיליארד ל"י. תקציב הפיתוח כולו הוא מיליארד ו-200 מליון ל"י. (השר י. ספיר: חוץ מתשלום חובות). - ויש פה סכום של 240 מליון ל"י לשיכון, ומזה 40 מליון ל"י לתשלום חובות. ויש בעיות של משטרה, חינוך, בריאות וכו'. היום אמר לי שר החקלאות שבמזרח ירושלים אפשר לקנות בהזדמנות חלקות קרקע, ומינהל מקרקעי ישראל שואל אם לקנות. אני הבעתי את דעתי שצריך לקנות, אבל זו עוד לא החלטה. בתקציב הפיתוח אין כספים לזה, ויש עוד דברים שהם חשובים. אנחנו מדברים על דבר חדש, לבדוק אם אפשר לקשור את הירמוך עם הכנרת, ואני דוחק ולוחץ על כך. לפי שעה אנחנו מהססים, כי אין לנו כסף לזה, כמו גם לדברים אחרים.

נניח שאתה (לשר י. ספיר) - צודק וחסר יותר, מה יוצא מזה? אתה מציע להעביר את הדיון בפרטים לוועדת השרים לענייני כלכלה, אני חושב שזה בדיוק מה ששר האוצר רוצה. שר האוצר אמר הבוקר שסכום של 600 מליון ל"י. אמש קיימתי התייעצויות בעניין זה עם נגיד בנק ישראל, וסוכם כאחת ההצעות שבנק ישראל ילווה 200 מליון ל"י, ועוד 100 מליון ל"י יעשה מאמץ וישיג כהלוואות מבנקים אחרים, ויש המאמינים שאפשר "למצוץ" סכום כזה מהבנקים, ולגבי 300 מליון ל"י הנוותרים, אלהים יעזור.

נגיד בנק ישראל ד. הורוביץ:

י מציע זאת כתקציב נוסף) -

שר האוצר פ. ספיר:

אם יש מישהו שמציע להקטין את תקציב הפיתוח ל-900 מליון ל"י, אני לא מתנגד. אני מוכן להסכים שיקטינו את תקציב הפיתוח ב-600 מליון ל"י, אבל על זה צריך לדון.

אני מציע שיתנו לי יפוי כח או הוראה לקבוע זאת עם המשרדים. אם רוצים, לא אכפת לי שהתדיינות תהיה פה, ליד השולחן.

ראש הממשלה ל. אשכול:

אפשר להגיד שמוחקים לגמרי את תקציב הפיתוח, אבל אז פירושו שנצטרך לשוב ולדון בזה בעוד איזה חודשים, אבל אם שר האוצר צריך להגיש לכנסת על דעת הממשלה תקציב מאוזן ורוצים בתקציב הפיתוח להכניס רק 900 מליון ל"י, צריך להגיד במה רוצים להקטין. כל פריט בתקציב הפיתוח השנה קטן יותר מאשר בשנה שעברה. גם ועדת השרים לענייני כלכלה צריכה לדעת מה אומר השולחן הזה. אני התנסיתי לא פעם בקבלת כספים מבנקים, ואני יודע שאם מחלקים זאת ל-12 חודש, עוד אפשר איכשהו להשיג את הכסף. אז נשארים לנו 300 מליון ל"י שאין להם כיסוי. אפשר לבקש משר האוצר שהוא יציע הצעה או שאיזו ועדה של שניים-שלושה חברים תשב ותחליט. אם אנחנו מאמינים שאפשר להגיע לזה במסגרת תקציב ההוצאות הרגיל, לדעתי זה הדבר הטוב ביותר. אני בטוח ששר האוצר מסכים אתי. אנחנו מדברים הרבה על הקטנת המנגנון של הסוכנות, איני בטוח אם במסגרת המנגנון הממשלתי נעשה הרבה השנה בענין האבטלה הסמויה. אולי אין אבטלה סמויה, אבל אם ישנה - יש המאמינים שאפשר לעשות משהו בשטח זה. נוכחתי שכאשר יושבים עם העריות ומוסדות אחרים, עיקר הסכומים הם בשביל משכורות.

אלו שתי האפשרויות, או לחסוך מזה או לחכות, ואם כעבור כמה חודשים יתברר שאין חוסר עבודה ויש פעילות כלכלית, אפשר יהיה לשוב ולדון בזה.

השר י. ספיר:

לא הצעתי להקטין את תקציב הפיתוח ב-900 מליון או במיליארד ל"י, לפני זמן קצר אישרנו תקציב נוסף, שאילולא ההכנסה הזאת מבחוץ לא היינו יכולים לקיים אותו. צריך לכלול את המושג של התקציב הנוסף כאילו הוא חלק מהתקציב של 1968/69, ואז אפשר להקטין את תקציב הפיתוח של השנה הבאה פחות או יותר בסכום של התקציב הנוסף.

שר השיכון מ. בנטוב:

לצערי לא הייתי בזמן ששר האוצר הסביר את פרטי התקציב וגם לא הספקתי לקרוא את הסטנוגרמה, אבל לפי ראייה ראשונה יש לי כמה היסוסים, שאני רוצה לעמוד עליהם.

קודם כל, אנחנו בשנה שעברה הלכנו בדרך הנכונה והגשנו תקציב אנטי-דפלציוני, ויצרנו עבודות כדי לפתור את הבעיה של חוסר עבודה. אבל אני בספק אם אנחנו יצאנו כבר מהמצוקה, נאם כבר הגענו למצב שאפשר להגיד: הכל פועל כבר כסדרו. ולכן, כאשר אני רואה שתקציב השנה קטן ב-300 מליון ל"י לעומת תקציב השנה הקודמת, ואני מדבר על תקציב ההוצאות, שרובו הוא כספי תקציב הפיתוח, אינני בטוח שאנחנו יכולים במצב זה בבת אחת לקצץ עד כדי כך. אולי צריך לעשות איזה קיצוץ בהתאם למצב, אבל לא עד כדי כך.

אנחנו נמצאים במצב של מלחמה ואינני בטוח אם הגיע הזמן לבטל גם את מילווה הבטחון וגם את מילווה הקליטה. זה 450 מליון ל"י. אני לא חושב כמו השר י. ספיר שצריך לעשות רביזיה ולהגדיל את הצריכה, אבל לא צריך לוותר על כל סכום. אני חושב שחלק מזה בכל זאת צריך להחזיר, אחרת זה מכניס את כולנו למצוקה.

ביחס לתקציב הפיתוח, אין זה כפי שאמר ראש

הממשלה, יש פריטים בתקציב הפיתוח בסכומים יותר גדולים, אבל הסעיף שבו סכום ההורדה הוא הגדול ביותר, מלבד משרד המסחר-והתעשייה, שאני מבין שהוא מקבל זאת בצורות אחרות, במסגרת התיירות, ההורדה הגדולה ביותר היא בסעיף השיכון. (השר

שר הפנים מ.ח. שפירא:

כל זאת עוד נשאר סכום די גדול). - עכשיו מבקשים מהשיכון לזרז את

הבנייה בירושלים ולהוסיף בנייה במזרח ירושלים. יש החלטה של רשות הקליטה, לספק 200 יחידות דיור לרכישה לעולים מארצות המערב, ואלו דירות יקרות מדירות הסטנדרט, וחלק מזה גם 'הוסטלים'. אלה הדברים שאי אפשר לבצע במסגרת התקציב הזה.

לא אוכל לתמוך בתקציב כפי שהוא, אם כי אני מבין

שעל הפרטים עוד נדון בוועדת השרים לענייני כלכלה.

אינני חסיד גדול של תקציבים נוספים, אבל עוד

פחות מזה אני בעד השיטה שעם קבלת התקציב נגיד שאחר כך יהיה תקציב נוסף, אם יהיה מצב של התפתחות התעסוקה והתפתחות המשק, ולא יהיה חוסר עבודה. אם יהיה מצב כזה, נצטרך בכמה דברים להאיט את הקצב, אבל אני נגד הצורה ההפוכה, שנגיד: 'עכשיו מאיטים, ואחר כך, אם יהיה צורך, נשוב ונדון'.

שר הפנים מ.ח. שפירא:

אני חושב שיש כאן שני דברים שקשורים אחד בשני,

וזו הכלכלה בארץ והעלייה. לא תהיה עלייה כל זמן שהכלכלה שלנו תהיה נתונה באותה צבת בה היא נתונה כיום. אנחנו רוצים להביא יהודים לארץ, אבל הם יכולים לבוא לארץ רק אם ירגישו שיש מקום ליוזמה פרטית שלהם, והם יכולים לעשות במדינה כפי שהם חושבים לנכון, ולא כפי שמישהו יצווה עליהם: 'כך וכך תעשו, כך וכך תגורו'; משרד השיכון יתן לכם דירה במקום מסויים, ואם אינכם רוצים, לא תקבלו.

זה לא ילך. אם מדברים על הגברת העלייה מוכרח לבוא תיקון בענין זה.

אנחנו גוזלים כל יוזמה מהיהודים, כאילו המדינה צריכה לתת להם את הכל והם לא צריכים לעשות שום מאמץ נפשי או רוחני. אתי מדברים יהודים סתם, שיכולים להביא הון לארץ, ואולי יותר מאשר היה בשנה הקודמת שהייתה שנת שיא. הם רוצים לבוא ולחיות כאן בתנאי שהם יהיו בעלי הבית בעסקים שלהם, וששלטונות לא יתערבו. יש ביניהם הטוענים: "אני צריך לשאת בעול החובות של המדינה?"

רבותי, לפי שעה אנחנו לא הולכים בדרך הזאת. יכול להיות שהוועידה שתהיה באפריל אולי תביא לשינויים. אני רוצה להזכיר ששר העבודה הבטיח לנו, עוד לפני שנה וחצי, להכין חוק בקשר עם השביתות במשק הממלכתי. אנחנו יודעים מה פירושן של שביתות במשק הממלכתי, ומה נעשה אצלנו בנמלים, ומה יהיה ב"אגד", שזה אמנם לא מפעל ממלכתי, אבל גם זה יהיה על חשבוננו. איפה החוק הזה? למה אנשי הנמלים, שאינם כל כך מקופחים, לא בפרנסה ולא בשלטון, יכולים לעצור את נשימת המדינה על ידי זה שהם מעכבים את ייצוא האשכוליות? בינתיים התכנסו ואמרו להם שמקוויים במשך השבוע למצוא דרך, ואני יודע מה תהיה הדרך, במקום 10% סיווג, יתנו להם למעלה מ-20%. אמנם אנו יודעים רק על 10%, אבל זה לא נכון. אם רוצים להכניס משהו חדש, צריך להכין את החוק ששר העבודה דיבר עליו, ועד עכשיו הוא איננו. ישנם יהודים מהמעמד הבינוני שהיו עולים לארץ, אבל הם רוצים תנאים אחרים, ושלא יצטרכו להתרוצץ מאשנב לאשנב, אם בסוכנות ואם במשרדי הממשלה. אדם כזה רוצה להיות חופשי במדינה.

מדברים כאן על גרעון של 600 מיליון ל"י. אני מתאר לעצמי ששר האוצר יצליח ללחוץ, ואם לא, ישאר גרעון מצטבר של עוד 200 מיליון ל"י. זה לא פותר את העניין, מוכרח לבוא שינוי.

ביחס למסים - במשך שנים רבות הגענו לכך, ושם
השר בנטוב לחץ על כך, שיש להעלות את המסים יותר ויותר, עד שהגענו ל-80%, כדי
שכל יהודי ידע שבכל מה שהוא עושה צריך להתנדב. יש לו 500 ל"י לחודש למחיה
והשאר הוא צריך לנדב למדינה. אבל לא כולם מנדבים. אינני מוצא שהקיבוצים מנדבים
מה שדורשים מסתם יהודי שצריך לדאוג לעתידו. גם עכשיו אנשי המסים אמרו שכמה
שיטילו יותר מסים תהיה פחות הכנסה. מוטב שיהיו פחות מסים ושתהיה יותר הכנסה
למדינה, וזה גם יעודד את היוזמה של האדם הפרטי. לא כל אחד מוכן לעבוד בשביל
משרד האוצר.

עכשיו מתחילים סוף-סוף לדבר על הורדה, לדעתי זה
צריך להתקבל על דעת כולנו. קצת פחות מסים כדי שיהודי ידע שיש לו אפשרות גם
לחסוך משהו.

ואני רוצה להביא כאן דוגמא של איזה אבסורד שעד
עכשיו לא ידעתי עליו. למי שיש דירה באים ואומרים לו: 'היות וחסכת כדי לקנות
דירה, אנחנו צריכים להעריך את ערך הדירה, ובזה שאתה חוסך שכר דירה, אתה צריך
לשלם חלק מזה כמס הכנסה.' איפה נשמע כדבר הזה? אז כל יהודי יגיד: 'מוטב שבעל
הבית ישלם את מס-ההכנסה.' ולא ירצה לרכוש לו דירה ויקח דירה בשכר דירה. אנחנו
הגענו לאבסורדים כאלה שאינם קיימים בשום מקום בעולם, ואלה שעוסקים בזה צריכים
פעם לחדול מזה. אם רוצים להגביר את הכלכלה, צריך לחפש דרך איך לסדר את ענייני
העבודה, ענייני השביתות וענייני המסים. המיתון הולך ונגמר, וכולנו מלאי התפעלות.
(רה"מ ל. אשכול: מי טוען זאת?) - אני יודע שגם שרים באסיפות אומרים שהמיתון
'מת'. עובדה היא שיש כבר מקצועות בהם דורשים מהעובדים תוספות. פועלי הבניין
דורשים תוספת של 20% על מה שהם מקבלים.

שר השיכון מתלונן על קיצוץ תקציב השיכון, אני
רוצה לשאול את שר השיכון: למה לך לדאוג לשיכון בשביל כל המדינה? אם ישנם
יהודים או אפילו משפחות צעירות שרוצים לרכוש דירה ויש להם קצת כסף, ניקח את
אותם מאות מיליוני הלירות ונשקיע אותם בבנק למשכנתאות, וניתן להם אפשרות להקים

דירה בזול יותר.

שר השיכון מ. בנטוב:

אתה דואג לבנקים שירוויחו מזה?

שר הפנים מ.ח. שפירא:

אינני יודע מי ירוויח, אבל צריך להיות איזה סדר, אין צורך שלממשלה תהיינה דירות במאות מיליוני לירות. אנו צריכים לדאוג לעולים, אבל לא כל העולים רוצים לגור במקום ששם בונים דירות בשבילם. יש שרוצים לגור במקום אחר, והם רוצים לדאוג לעצמם. לא נדבר עכשיו על עניין פיזור האוכלוסיה, כי על ידי כך לא מפזרים את האוכלוסיה. אם נכריח אותם לקבל דירה איפה שאנו רוצים, הם יישארו בברונקס, בשיקגו ובכל מקום אחר. צריך לתת ליהודי להשקיע את הכסף שלו בבית שלו. שמענו משר השיכון שהוא זקוק עכשיו לכסף כדי להכין דירות מפוארות בשביל העולים האלה. הם אינם מבקשים שמשרד השיכון ידאג להם לדירה מפוארת.

שר השיכון מ. בנטוב:

ידידך שרגאי המטפל בענייני העלייה טוען שיהודים אלה לא יבואו אם לא יכינו להם דירות כאלו.

ראש הממשלה ל. אשכול:

אין זו הפעם הראשונה שאנחנו שומעים את הטענות והתשובות האלו, לא נוכל לבזבז על כך את כל הישיבה.

שר הפנים מ.ח. שפירא:

יכול להיות שאין זו הפעם הראשונה שמדברים על זה, אבל לא עושים כלום, ואנחנו נמצאים באותו מצב. עכשיו אנחנו דנים בתקציב חדש, ואם הכל יישאר כמו שהיה ושם דבר לא ישתנה - גם המצב יהיה כמו שהיה. צריך לדאוג שיהיה תקציב חי, שלא רק הממשלה דואגת לכספים, אלא שבאמצעותו אפשר יהיה לגייס כספים בעולם. כדי לגייס את היהודים בעולם, מוכרח לבוא שינוי, והממשלה צריכה פעם להחליט בינה לבין עצמה שהיא איננה אפטרופוס לכל יהודי העולם, איך הם יהיו במדינה ואיך יסדרו את ביתם. היא לא צריכה לעשות זאת, זה רק יחסום את הדרך לעשרות אלפי יהודים שרוצים לבוא לארץ ולחיות באופן עצמאי.

ראש הממשלה ל. אשכול:

אני חושב שמוכרחים למצוא דרך שכולנו פעם בשנה או שנתיים נתחלק בתפקידים, שפעם השר בנטוב יהיה שר הפנים ואתה תהיה שר השיכון...

שר הפנים מ.ח. שפירא:

אני חושב שהשיכון צריך להיות דבר מצומצם, ולא צריך להקיף את כל המדינה.

ראש הממשלה ל. אשכול:

בסדר, תהיה אתה שר השיכון ותביא זאת לידי

צמצום.

שר הפנים מ.ת. שפירא:

מוכן, אולי בממשלה הבאה.

שר השיכון מ. בנטוב:

אלה דברים שהוחלט עליהם פה אחד במוסדות שונים

שר הדתות ז. ורהפטיג:

נדמה לי שבתחזית הכלכלית שנתן שר האוצר וגם בתקציב הוא מביא את הדברים כאילו לא קרה שום דבר בקשר לעניין הרחבת המדינה. הוא לא מביא זאת בחשבון, ונדמה לי שהוא מביא זאת בחשבון רק לצד הפאסיבי, אבל לא לצד האקטיבי. הוא לא מביא בחשבון במידה מספקת שהרחבה זו של המדינה יכולה להביא לידי תנופה כלכלית גדולה. נדמה לי שתוספת כזו של אוכלוסייה ושטחים שאין שם כל תעשייה, כאשר את הכל הם צריכים ויכולים לקנות מאיתנו, תוספת אוכלוסייה שיש לה הרבה חסכוניות, ובערים יש הרבה אמידים ועשירים ואפשר להגדיל את הצריכה שם, יכולה לשמש מכשיר לתנופה כלכלית. אני חושב שעל ידי פעולה מתאימה בשטח זה, אפשר להפוך את מיליון התושבים האלה לצרכנים. הצרה הגדולה של השוק שלנו עד עכשיו היתה שזה היה שוק מצומצם בשביל התעשייה שלנו, עכשיו השוק הפנימי גדל בהרבה. יש תוספת כל כך גדולה, שהיא יכולה לבסס הרבה ענפים בתעשייה. ככל שהשוק הפנימי יותר רחב, גדול גם הסיכוי לייצוא. כח התעשייה לייצוא תלוי במידה רבה

ברוחב הבסיס של השוק הפנימי. אינני יודע אם שר האוצר כלל זאת בתחזית. אני חושש שכל זה לא הובא בחשבון בתחזית הכלכלית של התקציב, גם לא הרחבת התיירות שיכולה להיות פי כמה משהיתה, וגם לא בעיית הנפט, שהדברים בה השתנו מן הקצה אל הקצה.

נדמה לי שאם לוקחים בחשבון את כל הדברים האלה, אפשר לגשת לתקציב בגישה יותר אופטימית. הדבר היחידי שהוא הביא בצורה אופטימית הוא יהדות העולם. אבל הוא לא כלל את העניין הזה שיכול להביא לשינויים רבים.

בתקציב המוצע לא הובאה בחשבון בעייה שעומדת אצלנו כבר מספר שנים, והממשלה אף הקימה ועדה מיוחדת לטיפול בה, וזו בעיית הילודה. ועדה זו טרם התכנסה, והכוונה היתה לעשות נסיון של שינוי פני הדברים לגבי העלייה הפנימית. אני חושב שאף פעם עוד לא היתה שעה כל כך כשרה לעניין זה. אני יודע שהשר בגין חידש את ההצעה הזאת בממשלה, וגם היתה החלטה של הממשלה, ואם הוועדה שהוקמה תרצה לפעול בעניין זה, צריך למצוא לזה ביטוי בתקציב.

נדמה לי שאנחנו היום במצב שצריך לשים לב יותר לבעיות הרוחניות, מכפי שהיה עד עכשיו, ואינני יודע עד כמה הדבר הזה בא לידי ביטוי גם בתקציב. אנחנו נמצאים במצב שצריך לדאוג ליותר יהודים וליותר יהדות. אנחנו עומדים מול מיעוט גדול לא יהודי וסכנות של טמיעה. ועל כן צריך לשים לב יותר להעמקת התודעה היהודית, וצריך למצוא לזה ביטוי בתקציב.

שר המסחר והתעשייה ז. שרף:

אינני מדבר על התקציב, מפני שמשרד המסחר והתעשייה הוא אחד המשרדים שהגיש תקציב ויש איתו דין ודברים שעדיין לא נסתיים, ולכן אינני יודע עוד מה להעיר.

נכון הוא מה שהעיר השר י. ספיר, שחלק מהתקציב הנוסף שהוגש לכנסת בספטמבר השנה, נכנס לפעילות בשנה הבאה, וזה חל על התוספת למשרד המסחר-והתעשייה ולכן אלה סכומים חוזרים, אבל לא כל הצרכים נלקחו בחשבון. יש לי יסוד להביע תקווה שמשרד האוצר ער לעובדה שהתעשייה נמצאת במצב התפתחות עכשיו, ואין להצר אותה או להפסיקה.

יש לי דעות בענייני מסים, והן ידועות, אבל אני מתנגד לגישתו של יוסף ספיר. אנחנו לא צריכים להוריד מסים בשביל להגביר את הצריכה. בשוק היתה צריכה מוגזמת והיא אינה צריכה לחזור, זה לרעת המשק ולרעת התפתחותו. אם הדאגה היא לכך, להשאיר את הכסף במקום כזה שיגביר את הצריכה, אני מתנגד לזה. התעשיינים שלנו בנויים כך, שכאשר הם רואים אפס קצהו של סיכוי למכירה במשק המקומי, הם מוותרים על המאמץ ליצוא, ולא צריך להעניק להם נוחיות זו. הדבר הראשון שהם זורקים אותו זה הסיכוי ליצוא, והסיכוי ליצוא זה לא עניין של מאמץ כספי, הסיכוי ליצוא זה אומר ייצור באיכות יותר גבוהה, שאנחנו לא ערוכים לה ב'עוונותינו הרבים', והשוק המקומי מקבל מוצרים דלים ועלובים. אפילו היהודים בעולם שמוכנים לעזור לנו אינם מוכנים להסתגל לזה. התעשייה נאבקה שלא תצטרך להעלות לאיכות יותר גבוהה, ולא צריך לוותר בשטח זה. על כן אני מתנגד לגישה זו של עידוד הצריכה המקומית.

הערה שלישית, והייתי מעיר הערה זו גם לולא הייתי שר המסחר-והתעשייה ולולא הייתי שר בכלל. עובדה היא שבשניים-שלושה החודשים האחרונים יש עלייה בהתפתחות המשקית, ולא בדיוק בענפים שבהם הייתה העלייה לפני שנתיים. נמשכת הירידה בענפים שהיו קשורים לבנייה, וישנה עלייה בענפים שעובדים בשביל בטחון או בשביל ייצוא.

אנחנו מתקרבים למצב שבו התעסוקה בתעשייה שווה לתעסוקה שהייתה בסוף 1965, אבל ההרכב בין הענפים הוא שונה והרבה יותר בריא, ואי אפשר להתעלם מזה.

שר הפנים מ.ח. שפירא:

בקשר לפיחות בתעשייה, לדעתך הטלביזיה הכרחית או

לא?

שר המסחר והתעשייה ז. שרף:

תוספת התעסוקה בתעשייה הולכת וגדלה כעת מחודש לחודש בנפח של אלפים, ואי אפשר להתעלם מזה. לכן אני אומר, שבמבנה התקציב, וזה אומר במיוחד לגבי תקציב הפיתוח, צריך לקחת בחשבון שאנחנו עלולים לעמוד במצב של מחסור בידיים עובדות בתעשייה בגלל אחת הסיבות, וזה ריבוי העבודות הציבוריות והשיכון, ואיננו יכולים לבנות תקציב בלי לקחת זאת בחשבון.

נגיד בנק ישראל ד. הורוביץ:

אני חושב שהעניין שאנחנו דנים בו הוא חמור מאוד. התקציב הזה יש בו לכאורה - ובהערכה זו אין הבדל ביני ובין אנשי האוצר - לפחות פוטנציאל אינפלציוני של 600 מיליון ל"י, לדעת אנשי האוצר ולדעתי, זה הרבה יותר. אני מקבל את האומדן הנמוך ביותר שלהם. 600 מיליון ל"י אלה עלולים עוד להפעיל 500 מיליון הל"י שנוספו באמצעי התשלום ב-1967. כלומר, אנחנו עלולים לעמוד כאן במצב של 'פצצת זמן' שתידלק ועלולה להתפוצץ, כי יהיה כאן פוטנציאל אינפלציוני של יותר ממיליארד לירות. נוסף לזה גדלה ההכנסה הפנוייה, ומלבד זה משלמים כעת את מילוות-הקליטה. אנחנו כאן עובדים מקיצוניות אחת לקיצוניות שנייה, ויש סכנה שנחזור למצב של 1964, ואז בערך ב-1969 יהיה גרעון עצום במאזן המסחרי, והמחירים יתחילו שוב לעלות ב-8%-7% בשנה. אני יודע ששר האוצר ער לעניין הזה בדיוק כמוני.

ולכן יש לדעתי לראות לא כל סעיף וסעיף בנפרד. אנחנו יושבים פה כדי לראות את מכלול הבעיות של המשק. יש סימנים מעוררים. עצם העניין שהאבטלה יורדת והשביתות מעטות, ובשבועות האחרונים מתחילים להוציא את הפקדונות מהבנקים ויש הפעלה מחודשת של המשק. כמובן שבכל עניין של תחזיות

והצפיות יש שוליים גדולים לטעות אפשרית. אינני אומר שהפרוגנוזה היא בדיוק כמו שאני רואה אותה, ושהיא מוכרחה להתגשם בכל מאה האחוזים. אני תמים דעים עם שר המסחר-והתעשיה, שיכולות להיות הערכות לצד זה ולצד זה. לדעתי האלטרנטיבה היא שתקציב הפיתוח יהיה יותר קטן, ולדעתי האוצר צריך לעכב חלק מתקציב הפיתוח כתקציב נוסף שיובא במועד מאוחר יותר. ראשית כל, המושג הזה שתקציב נוסף הוא 'חטא קדמון', אין לו כל יסוד. להיפך, אומרים שצריך להשאיר לאוצר אפשרות לעשות וריאציות של 10% פחות או יותר. ודאי שתקציב במצב מעורפל כמו היום טוב לבנות אותו לא רק על התחזית הזאת, כי אולי אני טועה. אבל אני מוכרח להגיד שאני רואה סכנות מצד האינפלציה. יכול להיות שזה לא יהיה כך, אבל אז צריך כבר עכשיו חלק מהכספים לא להכניס לתוך התקציב עכשיו, אלא להשאיר אותו כרזרבה ולהודיע לציבור באמצעות הכנסת, שיהיה תקציב נוסף בעוד חצי שנה, אם יתברר שאין אינפלציה, ולא צריך לזרוק עכשיו את כל כספי התקציב לשוק.

אני אומר שהחלק הזה של התקציב צריך להיות מוכן בידי האוצר, ואם התחזית שלי של אינפלציה לא תתאמת, אז יהיה יותר קל לממן אותו, ואז אהיה מוכן גם להדפיס כסף. זה העניין החשוב עכשיו, בייחוד שיש הכנסה פנויה עודפת וגם ההכנסה הלאומית גדלה כל הזמן. הסקטור הממשלתי גדל יותר מידי, וזו סכנה גדולה ביותר, במצב זה של הכנסה עודפת, כאשר 500 מיליון ל"י נוספו בשנה זו באמצעי התשלום. הסכמתי להוסיף עוד 200 מיליון ל"י אינפלציוניים של הדפסת כסף, אבל אחרי זה, אם מבטלים את מילווה-הקליטה, ומחזירים חובות משנים קודמות, שום הגיון כלכלי לא יוכל להצדיק תקציב כל כך גדול. יכול להיות שאני טועה, אז נשאר זאת למועד מאוחר יותר, אני מוכן אז להוסיף יותר כסף.

אשר לדברים שנשמעו כאן, קודם כל ברצוני לומר לשר בנטוב: ברגע שאתה מחדש את מילווה הקליטה, אתה הופך את האומדן של שר האוצר לגבי אמיסיות הציבור, לבלתי ריאלי. אם מחדשים את מילווה-הקליטה, ואנשים רואים זאת כמס, מקטינים במחצית הסכום הזה את האמיסיות החופשיות. כפיתרון זה נותן סכום קטן, ובשביל זה צריכים לעשות את כל הדברים הרעים הכרוכים במילווה-הקליטה? זה לא יעזור בשום דבר, וישפיע מייד על האמיסיה.

לדברי השר ורהפטיג על תוספת האוכלוסיה - הייצור של הגדה המערבית הוא 5%-6% של הייצור הישראלי, ויש לעניין זה רק משקל שולי. המושג הזה, שהיצוא לחוץ-לארץ תלוי בשוק הפנימי, הוא מנוגד לעובדות. אנחנו עשינו מחקר בשטח זה, ומתברר ש-60% של הייצור שלנו הוא בתעשיות שמייצאות יותר מ-90% מתוצרתן. אצלם השוק הפנימי הוא דבר שולי.

מדברים כאן על הצריכה כאילו הצריכה היא הפרובלמה, אבל לא זו הבעיה. אם נלך בדרך זו באופן מלאכותי, נראה מה יהיה עם המחירים והמאזן המסחרי בעוד שנה-שנתיים. התקדמנו בשטח זה באופן נפלא, ואנחנו עלולים בשנה אחת להרוס מה שהשגנו בעמל רב בשנים האחרונות. אלה השיקולים המכריעים. אני חושב שפוטנציאל אינפלציוני במטבע פלוס פוטנציאל אינפלציוני בתקציב של 600 מיליון ל"י מוכרח לגרום זעזוע בכיוון אינפלציה.

אבל כפי שאמרתי, כלכלה איננה מתמטיקה, אני יכול להתבדות, אז תמיד יש אפשרות לשוב ולדון. במקום להיכנס מייד לסערה זו, מוטב לטמון את הנשק במגירה ולהוציא אותו ברגע שיהיה נחוץ. אם מוציאים אותו עכשיו, אי אפשר ללכת חזרה.

ישבתי עם שר האוצר ועם ראש הממשלה, ולא היו בינינו חילוקי דעות עקרוניים. לאחר בדיקת הדברים הגענו למסקנה שבסיכון מסויים, לא סיכון מכריע, אפשר להדפיס 100 מיליון ל"י, אם כי יש בזה סיכון מסויים. כאשר שוחחתי עם שר האוצר, ראיתי שהוא נמצא במצוקה בענייני התקציב והגדלתי זאת ל-150 מיליון ל"י, ואמש, לאחר שיחה עם ראש הממשלה הגדלנו זאת ל-200 מיליון ל"י. אמר לי מישור שידע את העניינים: 'אתה נתת אות ירוק להסתאבות אינפלציונית של המדינה.' אני חושב שהוא צודק. על כל פנים, אני אומר ש-200 מיליון ל"י - הוא הגבול האחרון. לא נלך להדפסת כסף יותר מהגבול המסוכן ביותר שבו יכולים ללכת. הסכמנו שאנחנו צריכים לנסות לגייס את הסכומים האלה יחד, ושר האוצר בעזרתי ינסה

לגייס 100 מיליון ל"י מהבנקים, מאמצעי התשלום שלהם. בגבולות אלה של 100 מיליון ל"י אולי אפשר לעשות זאת, אין בזה עדיין סכנה של אינפלציה.

אפשרות שנייה אני רואה בחלוקת תקציב הפיתוח, לתקציב שמיד מודיעים עליו, ותקציב שני, שלגביו מודיעים לכנסת ולציבור כי אם הסטגנציה תימשך יהיה באמצע השנה תקציב נוסף שנפעיל את המשק.

שר העבודה י. אלוף:

אני בכל זאת לא למדתי מהשר ח. שפירא מה הן הצעותיו הקונקרטיות לגבי התקציב. אני רוצה להזכיר לו שלא מכבר קיבלה הכנסת, לפי המלצת הממשלה, חוק לעידוד השקעות הון, שהפך את ישראל לגן-עדן למשקיעים, אם כי גם קודם לא היה גיהנום. אבל החוק האחרון פותח אפשרויות גדולות מאוד לפני משקיעים יהודים וגם לא יהודים, למשקיעים לסוגיהם, ואם היהודים אינם ממהרים להשקיע את כספם, אל נלקה את עצמנו. ייתכן שהאשמה ביהודים אלה ולא ביהודי ישראל דווקא. מסים משלמים בכל מקום בעולם ובארה"ב כי יש נוסף לכך מלחמה שמתממנת על ידי המסים. אינני מבין מדוע המזוכיזם הזה של הלקאה עצמית באופן בלתי פוסק.

אני מקווה שפעם נגיע לסעיף ב' בסדר היום, בקשר להצעת חוק תזכיר לעידוד העלייה, אשר התקבל פה אחד ברשות המשותפת לעלייה ולקליטה, ופה יושבים שני חברי הוועדה הזאת, ושר הפנים הוא אחד מהם. בהצעת חוק זו יש תמריצים ממדרגה ראשונה להנחות ולהקלות. אינני יודע מה עוד אפשר להציע ליהודים כדי שיעלו לארץ, החל מהקלות במכס ועד להשתתפות בחינוך הילדים. שר השיכון מתחייב על פי הצעת חוק זו לתת דירות בשכירות בתנאים שיחייבו סובסידיה ממשלתית וסוכנותית, עם אופציה לרכישת הדירה בכל מקום בארץ.

הוא הדין לגבי שכר העבודה ויחסי עבודה. עשינו מאמצים גדולים בשנים האחרונות, שבאו לביטויים באי העלאת המדר, אי העלאת השכר, ובסופו של דבר, במינימום סכסוכי עבודה, עם כל המכאובים שיש לנו בסכסוכי עבודה.

אבל גם כאן צריך להיזהר מהכללות. הייתי מבקש שנשווה את מספר השביתות שהיו הארץ עם אלה שהיו באמריקה, באנגליה או באוסטרליה, או אפילו בצרפת 'של דה-גול', שהוא הכל-יכול. ושם היו בשנה האחרונה שביתות לא רק של פועלים, אלא גם של איכרים.

אני מקווה שהחוק הראשון למניעת סכסוכי עבודה, שהוא הגדול והחשוב בהם, יונח על שולחן הכנסת בהקדם. העיכובים לא היו מצד משרד העבודה. זה לוקח זמן עד שהחוק עובר את כל הניסוחים וההדפסה; שר המשפטים יודע כמה לחצתי כדי שנזרז את העניין. נעניתי בעניין זה וחוקים נוספים יבואו בעקבותיו. גם אז זה לא יכסה כל מניעה משביתות. אין במדינה בעולם, פרט למדינה קומוניסטית, שבה לא יכולה להיות שביתה. אפילו מדינה כמו אוסטרליה, שיש בה חקיקה הרמטית נגד שביתות, היא מחזיקה בשיא של מספר השביתות, וביניהן שביתות של בעלי מקצועות שונים.

כיוון שאני תמכתי במדיניות, כפי שרואים לה בטעות, של המיתון, ולדעתי זה היה לא רק עניין של מיתון, זו הייתה מדיניות ברורה ואכזרית. תמכתי בה למרות המכאובים שהביאה לרובות בתים בישראל, מתוך ידיעה שהיא נושאת אתה סיכוי שבסופו של דבר יביא תועלת יותר ממכאובים. אני חושב שזה ניתן להוכיח.

לכן אני מניח שלא יחשדו בי שאני אינפצילוניסט. אינני מתעלם משיקולים מוניטריים כל אימת שמדובר בתקציב, אבל אני מזהיר את השולחן מהתעלמות משיקולים כלכליים וסוציאליים. אינני יודע איזה חלק מתקציב הפיתוח רוצה הנגיד להקפיא כרזרבה טקטית במקרה שיהיה צורך להשתמש בה. בלאו הכי ידוע מראש שההכנסות תהיינה פחותות מההוצאות ויהיה מימון גרעוני.

האמת היא, אם כי אין לי כלים לבדוק זאת עד הסוף, שגם אם נקבל את התקציב המוצע על ידי שר האוצר, נזדקק לתקציב נוסף. ולכן התקציב הנוסף שנזדקק לו - והלוואי ולא - אני רואה בו את הרזרבה הטקטית. אמנם האבטלה נעצרה, אבל כדי שאותה עתודה של כח-אדם המובטלת היום תוכל להיקלט

בתעשייה, ואין מוצא אחר, אל התעשייה, התיירות, התחבורה והחקלאות, אלה השטחים הכלכליים שהוכיחו את עצמם בעולם, יהיה צורך בהכשרה מקצועית גדולה, והכשרה מקצועית של העובדים מדי-פעם-בפעם, כדי להתאים אותם לאותה תעשייה שהיא בריאה יותר. בעניין זה אני מסכים עם שר המסחר-והתעשייה. אינני חושב שנוכל להחזיק את האוכלוסייה הנתמכת אצלנו במצב שבו היא מוחזקת היום, בייחוד אם תהיה הקפאת-שכר בשנתיים הקרובות.

צדק ראש הממשלה כאשר הוא מזכיר כמה פרויקטים שלה יהיה מנוס, ויהיה צורך וחובה לבצע אותם בשנת הכספים הבאה, והם קשורים בירושלים המזרחית, ואינם מופיעים עדיין בתקציב.

אינני רוצה להיראות כטרדן, אבל אני מוכרח לחזור על דברים שאמרתי לא פעם, אם אתם חושבים ששנה זו תעבור בלי התיישבות רחבת ידיים בבקעת הירדן, ברמת הגולן, ובחלק מסיני, אתם טועים. הרבה כספים שהוצאנו למלחמה נפסיד על ידי אי התיישבות, ואינני בטוח אם סכומים דרושים אלה מופיעים בתקציב משרד החקלאות, משרד הבטחון, ובוודאי שלא בתקציב משרד העבודה. גם ברזרבה הם אינם, ואנחנו נצטרך להוציא כסף גם על זה.

כמו כן, אני אומר לכם שעוד תהיה אבטלה בשנה הקרובה. אמנם היא תרד קצת, אבל אבטלה עדיין תהיה, ויצטרכו להוציא כסף למלחמה באבטלה, כדבר מקובל על השולחן כולו ובצורה זו או אחרת, או על ידי קידום עבודות ציבוריות, או על ידי מענק אבטלה, נהיה מוכרחים לפתור את בעיית המובטלים.

אני לא בטוח אם התקציב שמציע שר האוצר יספיק לצרכים, ועל כן לא אוכל להסכים להצעת הנגיד לקצץ עכשיו בתקציב, לא בתקציב הפיתוח ולא בתקציב הרגיל, אפילו אם יצטרכו להדפיס כסף. ייאמר שהאוכלוסייה הישראלית למדה את סוד החיסכון, וכמה מהנבואות השחורות שלנו הופרכו, דווקא מפני שהאוכלוסייה התבגרה.

השר י. ספיר:

כתוצאה מזה יש לך אבטלה.

שר העבודה י. אלון:

אני רוצה שזה יושג על ידי יצוא גדול ולא על ידי הקטנת הצריכה. הנה למשל, לפני חודש הרשיתי לעצמי להגיד למטה התעסוקה שלא יראו עצמם מכשיר למלחמה באבטלה. והרשיתי לעצמי לומר זאת כאשר היו רשומים עדיין 35 אלף מובטלים. לקחתי על עצמי אחריות זו משום שהשגתי מפני חזרה למצב של תעסוקה עודפת, ואינני רוצה תעסוקה עודפת. אני רוצה תעסוקה מלאה. המלווה אפילו באבטלה חיכוכית שמחייב אותו אחוז של ניידות עובדים. אנחנו בעצמנו, כמשרד העבודה, מהווים את המפקח האכזרי הזה לבל נחזור למצב שלא נוכל לווסת את העבודה לפי הצרכים.

אי לזאת, אני מציע לא לקצץ בהצעת התקציב של משרד האוצר. אני מעריך שהתקציב הזה הוא הצורך ההכרחי, ואין לי ספק שנצטרך תקציב נוסף במרוצת השנה הבאה, וזו תהיה הרזרבה הטקטית שלנו.

אני לא מציע לדחות את הצעת שר השיכון, שמילווה-הבטחון יימשך גם בשנה הבאה. הנה תראו את תגובת הציבור. טיבעו משחתת ומייד יש גל של התנדבות לרכישת משחתת חדשה. אינני יודע אם יש צורך במשחתת חדשה, ואם לא רצוי במקום זה לרכוש שני סטילים. אם יש צורך שבשנת הכספים הבאה לא נוותר על מילווה-הבטחון, אני מציע שלא נוותר עליו. (השר מ. בנטוב: לא על כולו.) - אני מוכן לא לוותר על כולו. אני יודע שהמצב הבטחוני חמור ומצב הכוונות יהיה במלואו בשנה הבאה, והקהל יבין זאת.

שר התחבורה מ. כרמל:

כאמור, לא הסתיים עדיין הדיון בין המשרדים ובין האוצר, וזה אולי קצת מכביד על הדיון, אחרת יכולנו לסכם את הדיון בתקציב, על כל פנים במה שנוגע למשרדים, לגבי הנקודות שנשארו במחלוקת.

אני רוצה לגעת בכמה נקודות כלליות ובקיצור. אבל לפני זה אני מוצא להכרחי להגיב על הדברים של שר הפנים, שאינם נוגעים ישירות לתקציב, אבל נוגעים לעניין.

זה כמה פעמים שאני שומע משר הפנים תוכחה נגד פועלי הנמל, והם מופיעים בפיו כעוכרי המשק, ואולי אפילו כעוכרי ישראל... (השר מ.ח. שפירא: לא עוכרי ישראל, אבל מזיקים למשק.) - אין פועלי הנמל המזיקים הגדולים ביותר למשק ישראל. פועלי הנמלים עושים עבודה קשה ועבודה של מומחים, ועבודה שהיא מהטובות ביותר בנמלים בעולם. ופועלי הנמלים שלנו ברובם משתכרים שכר צנוע למדי. שר הפנים, שיש לו הבנה גדולה מאוד בכל מה שנוגע לריווח, ותמיד אנחנו שומעים מפיו את התביעה: 'תנו ליהודים להרוויח'... (השר מ.ח. שפירא: תנו ליהודים לחיות.) - אינני רואה אצלו הבנה בכל מה שנוגע לשכר, אפילו זו הקשורה לתוספת היוקר, ולא רק לתוספת שכר.

שר הפנים מ.ח. שפירא:

מה השכר הירוד של פועלי הנמל?

שר התחבורה מ. כרמל:

"ירוד" - אתה אמרת. השכר של פועלי הנמל נע בין 500-600-650 ל"י לחודש, ויש עונה אחת בשנה שהם עובדים לפי נורמות, ובעונה זו הם נדרשים לעשות זאת, ואולי מעוניינים לעשות זאת, ואז משתכרים הרבה יותר. הממוצע השנתי אפילו של אלה שמשתכרים הרבה יותר באותה עונה, אינו נותן להם מעמד של גורפי הכספים במדינת ישראל.

כמו כן אני חושב שאנחנו מוציאים את דיבת הארץ רעה כאשר אנחנו מציגים אותה כפרועה מבחינת יחסי-עבודה. אינני מצדיק סכסוכי עבודה בנמלים וגם לא מחוץ לנמלים, בייחוד אלה שקוראים להם 'סכסוכים פראיים' או 'שביתות לא מאושרות', שאין עליהן אישור של מוסדות ארגוני הפועלים והאיגוד המקצועי. אבל אין זה נכון שאנחנו נמצאים במצב הרע ביותר בעולם מבחינת השביתות. יש עכשיו זה ששה-שבעה שבועות שביתה בנמלים באנגליה, ובתקופה האחרונה היו גם שביתות בארצות-הברית, ואלו שתי הדמוקרטיות המובהקות. מי שנושא לכו למשטר שלא יהיו בו סכסוכי עבודה בכלל ולא תקרה שביתה לעולמים - אל ידבק בדמוקרטיה. יש משטרים ששם אין שלטון דמוקרטי.

לפי דעתי זו שגיאה להוריד את המסים עכשיו. זה המועד הפחות מתאים להורדת מסים. אני מסכים לדברי הנגיד בכל מה שנוגע לשאיבת כסף רצונית מהציבור, צריך לשקול באיזו דרך אפשר לשאוב מהציבור כספים מרצון, אם זה בצורת מילווה כזה או מילווה אחר, אבל בזמן האחרון השתררה אווירה של "שישו בני מעי", מורידים מסים. "בסופו של דבר, תהיה זו רק אכזבה גדולה או נסיגה מצדנו, אם יתברר שלא נוכל לעשות זאת באותו היקף כפי שמטפחים אשליות בתקציב שלפנינו. אנחנו נמצאים במלחמה ובמצב חירום, ואני מניח שזה יכול להימשך הרבה זמן, ואנחנו חייבים לממן הוצאות עצומות, ותוך זמן קצר אנחנו עלולים להגיע למצב שלא תהיה בכלל אפשרות לממן את הוצאות הבטחון.

השר יוסף ספיר דיבר פה על עידוד הצריכה על ידי הורדת מסים. עד כמה שידוע לי עשינו נסיון כזה לפני מספר חודשים. הורדנו את המסים על שורה של מצרכים מתוך מגמה זו, ומחירו של הפרודוקט כמעט ולא ירד, כי

המסים שהורדנו על המקרר נכנסו לכיסו של היצרן. (השר י. ספיר: זה דבר אחר.) -
(השר פ. ספיר: אתה טועה.) - מחיר הפרודוקט לא ירד במידה שירדו המסים.

שר המשפטים י.ש. שפירא:

בני קנה מכונת-כביסה ובשעה שהורידו את המסים,
הורידו לו מהמחיר את סכום המסים שהורד.

שר התחבורה מ. כרמל:

בשורה של מוצרים הורידו את המסים ומחיר המוצר
לא ירד בשיעור הורדת המסים, ושר המסחר-והתעשייה מאשר זאת.

מתוך נימוקים אלה אני לא בעד הורדת מסים עכשיו.
ואם אני מצרף לכך שאנחנו עומדים לפני תפקידי פיתוח גדולים באמצעי תשתית ובמשק
בכלל, ואם אנו מדברים על עלייה ומתכוונים לכך ברצינות, אינני מאמין שהעלייה
בארץ תוכל להיקלט רק בשיטה שמציע שר הפנים, לתת ליהודים לבוא ולתת להם לעשות
מה שהם רוצים. אינני מאמין שבדרך זו נפתור את בעיית העלייה לארץ. אנחנו נמצאים
בפני תפקידי פיתוח ממדרגה ראשונה, מקיפים מאוד במשק ובאמצעי תשתית, ואין אנחנו
יכולים בעניין זה להירתע ולהתקפל.

שר הפיתוח ושר התיירות מ. קול:

בשנה שעברה הייתה מדיניות של מיתון החוליים,
ולא צריך לדבר על זה שנפתחה תקופה חדשה. נפתחה תקופה חדשה על ידי שהמשק הבריא
קצת והוא צריך להבריא עוד יותר.

אני מסכים להצעת הנגיד, ואני מבין שזו גם הצעת שר האוצר, לצמצם את תקציב הפיתוח ב-200-250 מיליון ל"י, ואם יהיה צורך, נביא זאת על ידי תקציב נוסף. היום אני נגד זה שנגיש את התקציב כפי שהוא הוצע פה, הוא לא ישרת את המטרה ששר האוצר רוצה להשיג אותה. אני יודע שגם התקציב הנוסף שאושר כבר לא יוצא כל-כך מהר, ממילא הפעילות המשקית לא תינזק.

אינני רוצה לדבר כאן על מספרים, על זה נדבר בוודאי בוועדת השרים לענייני כלכלה ובמשא-ומתן המתנהל בין האוצר לבין המשרדים.

אני בעד זה שבסכום שרוצים להקטין את מילווה-הקליטה, יקטינו את מס ההכנסה. אני יודע שזה מסורבל, אבל זה בכל-זאת לא משכנע אם מקטינים את מילווה-הקליטה, ולא את מס-ההכנסה.

ראש הממשלה ל. אשכול:

לגבי האנשים זה אותו הדבר.

שר הפיתוח ושר התיירות מ. קול:

זה לא אותו הדבר.

נגיד בנק ישראל ד. הורוביץ:

אז יקטינו את האמיסיות.

ראש הממשלה ל. אשכול:

הייתי רוצה לפתוח את ספר הפרוטוקולים של הדיונים בכנסת במשך כל השנים, ולקרוא את הטענות שהיו נגד זה.

שר הפיתוח ושר התיירות מ. קול:

זה לא אותו הדבר, ואני מציע ללכת בדרך הזאת, שאולי מבחינה אדמינסטריבית היא לא יותר קלה. אני חושב שאנחנו צריכים למנוע בכל מחיר שתהיה עוד הפעם העלאת מחירים או נסיון להעלאת השכר. בין דברי שר הפנים ודברי שר התחבורה יש משהו באמצע. נמל אשדוד הולך ונהרס, וזה הורס גם את העיר בגלל מה שהתרחש בנמל מאז שהוא הוקם. אינני רוצה להגיד שכל פועלי הנמל יש להם משכורת גבוהה. עכשיו מתחילה עונת ייצוא פרי-ההדר, ויש נסיון חדש לשביתה גם בנמל-אשדוד וגם בנמל-חיפה. אתה - (לשר התחבורה) - יודע מה ההרגשה בציבור, ועל-כן לא צריך לראות את התמונה הזאת בצורה כה אידיאלית.

אני יודע שבמשטר ובמשק דמוקרטי יש שביתות, אבל קיבלנו הבטחה שיוגש חוק לטיפול בסכסוכי עבודה, הוא לא יפתור את כל הבעיות, וזה איננו חוק לאיסור שביתות, אבל אנחנו צריכים חוק שיוכל להקטין את מספר השביתות.

משום כך לדעתי אנחנו חייבים לנסות ללכת בעניין זה בשני שלבים, ולדון מחדש בתקציב הפיתוח. זה לא עניין של הורדה פרופורציונלית. אני מסכים לקו של שר המסחר והתעשייה, צריך להוריד באותם משרדים או אותם שטחי פעולה שעלולים להגדיל את התעסוקה והאינפלציה, ולעודד אותם הענפים שיוצרים הרבה בשכיל הייצוא ומבריאם את המשק.

שר האוצר פ. ספיר:

אני צריך להגיד שאם המיתון ימות, אנחנו נגיע לשטפון ולזעזוע עוד יותר גדולים מאשר ב-1964, ולא רק מה שהיה ב-1965. ב-1965 היינו בראשית הדרך עליה עלינו ב-1966 והיא שנתנה את התוצאות החיוביות.

אני רוצה להציע הצעה של שלושה סעיפים: (א) לאשר עקרונית את הצעת התקציב לשנת 1968/69 כפי שהובאה על ידי שר האוצר וליפות את כוחו לסיים את המשא-ומתן עם המשרדים בכל ההקדם; (ב) להסמיך את ועדת השרים לענייני כלכלה לטפל בבעיות שבצד ההכנסה וההוצאה שבהצעת התקציב 1968/69. - לא הבאתי פה תקציב של גרעון ולא נביא לכנסת תקציב של גרעון, מה שיוחלט - יוחלט. אם יקטינו את ההוצאה - לא תחסר הכנסה. (ג) התצעת התקציב תובא לאישור הממשלה בעוד ארבעה שבועות, היינו ב-26 בנובמבר, כדי להגיש לנכנסת ב-25 בדצמבר.

שר הפנים מ.ח. שפירא:

אני חושש מפני הרישא של סעיף א', אם התקציב יובא עוד הפעם לאישור הממשלה, למה צריך עכשיו לאשר אותו עקרונית?

שר האוצר פ. ספיר:

אין כוונה להתחיל בוויכוח מחדש. ידוע שחסרים 275 מיליון ל"י, ולא ייתכן שהם יחסרו, והכוונה שוועדת השרים לענייני כלכלה תטפל גם בצד ההוצאות ולא רק בצד ההכנסות.

ראש הממשלה ל. אשכול:

בסעיף א' הייתי מצע להסתפק בסיפא: "ליפות את כוחו של שר האוצר לסיים את המשא-ומתן עם המשרדים על תקציביהם בכל ההקדם." סעיף ב' וסעיף ג' אפשר להשאיר.

השר י. ספיר:

אני מציע שהדיון בוועדת השרים לענייני כלכלה יתחיל במקביל עם המשא-ומתן עם המשרדים. הובעו פה דעות שונות שאינן מוגבלות בהצעה מסויימת, ואפשר לנהל את שני הדיונים באופן מקביל, אחרת לא יהיה טעם לדבר.

שר האוצר פ. ספיר:

תקציב הבטחון שהוא שליש מהתקציב גומר את העניין. שום דבר עוד לא סופי, אפשר להוריד מכל תקציב, גם מחינוך וגם מבטחון, הכוונה שהשולחן הזה יאשר את התקציב סופית ב-26 בנובמבר. מאחר שיש לנו רק ארבעה שבועות, ממילא הדיון יהיה במקביל.

מ ח ל י ט י ס : (א) ליפות כוחו של שר האוצר לסיים בהקדם את המשא-ומתן עם המשרדים על התקציב המוצע לשנת 1968/69.

(ב) להסמיך את ועדת השרים לענייני כלכלה לטפל בבעיות שבצד ההכנסה ווהוצאה בהצעת התקציב 1968/69.

(ג) הצעת התקציב תובא לאישור הממשלה בעוד ארבעה שבועות (26.11.67) במגמה להגישה לכנסת במחצית השנייה של חודש דצמבר (25.12.67).

22. עונש מוות

שר המשפטים י.ש. שפירא:

אינני רוצה להעמיד לדיון עכשיו את שאלת עונש המוות. יש דעות שונות בעניין זה, ועל זה חשוב שהממשלה תקבל החלטה.

אני מבקש להציע הצעה כדי שאנחנו לא נועמד בעניין זה בפני עובדות שהזמן גורם אותן. אנשים מובאים למשפט, נידונים, ומגיע רגע שהתובע הכללי צריך להגיד מה שהוא רוצה, והוא חייב לומר מה שהוא חושב. הצעתי היא פשוטה - והחלטה היא לא לפירסום, ואני מבקש את ראש הממשלה להעביר החלטה זו לחלק הראשון של הישיבה מבחינת חובת הסודיות - שער שלא תהיה החלטה אחרת של הממשלה, תהיה הוראה לתובעים הצבאיים וליועץ המשפטי לממשלה לא לבקש עונש מוות.

שר העבודה י. אלוז:

האם אין אפשרות שבית המשפט ביוזמתו-הוא יחמיר

יותר מהתובע?

שר המשפטים י.ש. שפירא:

זה סיכון שאנחנו מוכרחים לקחת, אחרת אנחנו צריכים להציע הצעת-חוק בעניין עונש המוות, וזאת אינני מציע. אני מקווה שאם התובע לא יאמר שהוא תובע עונש מוות, לא יטילו עונש מוות.

(החלטה שמורה) - מחליטים - עד לקבלת החלטה חדשה - להורות ליועץ המשפטי לממשלה ולפרקליט הצבאי הראשי, כי הפרקליטים והתובעים הצבאיים המופיעים בבתי המשפט ובבתי דין צבאיים, יודיעו בקשר לגזרי-הדין, שאינם דורשים הטלת עונש מוות על הנדונים.

23. מכירת נשק

ראש הממשלה ל. אשכול:

שר הבטחון מבקש כאן לאשר מכירת נשק: (א) חלקי חילוף למקלעי "עוזי" להולנד; (ב) מכירת 31 מקלעים מסוג "עוזי" לחברת "אינטרארקו" בארצות-הברית. היקף העסקה הזאת הוא 2000 דולר. אני מבין שמשרד החוץ אינו מתנגד לשתי העסקות.

מחליטים: (א) לאשר מכירת חלקי חילוף למקלעי "עוזי" להולנד;

(ב) לאשר מכירת 31 מקלעים מסוג "עוזי" לחברת "אינטרארקו" בארצות-הברית.

הישיבה ננעלה בשעה 13:10
